

بررسی عوامل موثر بر مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست

(مورد مطالعه: روستاهای دهستان قلعه تل شهرستان باغملک)

بهمن خسروی پور^{۱*}

khosravipour@asnrukh.ac.ir

زینب خادمی^۲

خدیدجه سلیمانی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۱۴

تاریخ دریافت: ۹۹/۶/۱۳

چکیده

زمینه و هدف: منابع طبیعی از ارکان جدایی ناپذیر زندگی انسان‌ها به شمار می‌روند و در این میان مشارکت روستاییان در نگهداری و حفاظت از منابع طبیعی ضروری است. این پژوهش در سال ۱۳۹۴ با هدف تعیین عوامل موثر بر مشارکت روستاییان (شهرستان باغملک در استان خوزستان) در حفاظت از محیط زیست انجام گرفته است.

روش پژوهش: نمونه تصادفی این تحقیق شامل ۲۵۴ نفر از روستاییان دهستان قلعه تل شهرستان باغملک است که با استفاده از روش نمونه‌گیری به تصادف انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته انجام گرفت. پس از تهیه پرسش‌نامه و تایید روایی صوری آن توسط متخصصان امر، پایایی آن از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای مختلف تحقیق تایید شد. جهت تعیین عوامل موثر بر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست از تحلیل رگرسیون به روش گام به گام استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که آزمون همبستگی بین متغیرهای پژوهش رابطه مثبت و معنی‌دار شده است و چهار متغیر چالش‌ها، تمایل، عوامل دولتی-انگیزشی و عوامل اجتماعی- روان شناختی قادر به پیش‌بینی قابل توجهی ($R^2 = 0/48$) از تغییرات متغیر موثر بر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست هستند.

بحث و نتیجه‌گیری: از آنجا که تمایل عامل موثری بر مشارکت روستاییان می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد در برگزاری دوره‌های آموزشی تاکید بیشتری بر مشارکت روستاییان صورت گیرد. تاکید بیشتر شرکت در کلاس‌های آموزشی مرتبط با محیط زیست، گزارش اخبار مربوط به تخریب محیط زیست و صحبت در مورد اهمیت محیط زیست برای دوستان و آشنایان تمایل داشته باشند. عوامل دولتی-انگیزشی، برای مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست پیشنهاد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: مشارکت روستاییان، حفاظت از محیط زیست، شهرستان باغملک.

۱- استاد دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ایران. * (مسوول مکاتبات)

۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ایران.

۳- دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، ایران.

Factors Affecting the Participation of Villagers in Environmental Protection (Case Study: Villages of Qaleh-e-Tel Rural District of Baghmalek County)

Bahman Khosravipour ^{1*}

khosravipour@asnrukh.ac.ir

Zeynab Khademi ²

Khadijeh Soleimani ³

Admission Date: September 5, 2022

Date Received: September 3, 2020

Abstract

Background and Objective: Natural resources are one of the inseparable parts of human life, and the participation of villagers in the maintenance and protection of natural resources is essential. This research was conducted in 2014 with the aim of determining the effective factors on the participation of villagers (Baghmolek city in Khuzestan province) in environmental protection.

Material and Methodology: The random sample of this research consists of 254 villagers from Qala Tal village of Baghmalek city, who were randomly selected using the sampling method. Data collection in this research was done using a researcher-made questionnaire. After preparing the questionnaire and confirming its face validity by experts, its reliability was confirmed by calculating Cronbach's alpha coefficient for different research variables. In order to determine the effective factors on the participation of villagers in environmental protection, step-by-step regression analysis was used.

Fidings: The results showed that the correlation test between research variables has a positive and significant relationship and the four variables of challenges, desire, government-motivational factors and social-psychological factors are able to significantly predict ($R^2 = 0.48$) the changes. They are an effective variable on the participation of villagers in environmental protection.

Discussion & Conclusion: Since willingness is an effective factor on the participation of villagers, it is suggested that more emphasis be placed on the participation of villagers in holding training courses. More emphasis should be placed on participating in education classes related to the environment, reporting news related to environmental destruction and talking about the importance of the environment to friends and acquaintances. Government-motivational factors are suggested for the participation of villagers in environmental protection.

Keywords: Village participation, Environmental protection, Baghmalek city.

1- Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran. * (*Corresponding Author*)

2- Former Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

3- Phd student. Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.

مقدمه

منابع طبیعی از ارکان جدایی‌ناپذیر زندگی انسان‌ها به شمار می‌روند (۱). امروزه عرصه‌های منابع طبیعی در برنامه‌ریزی‌های توسعه در کشورهای مختلف یکی از عوامل اصلی قطب اقتصادی و ارکان پایه در فرایند توسعه پایدار محسوب می‌شوند. با این حال در اغلب کشورهای در حال توسعه به دلیل رشد فزاینده جمعیت، گسترش بی‌رویه شهرها، ناآگاهی بهره‌برداران و نبود برنامه‌ریزی اصولی برای بهره‌برداران و حفاظت پایدار از منابع طبیعی، سطح این منابع به شدت کاهش یافته و به دلیل تخریب کمی و کیفی در معرض خطر نابودی قرار گرفته است (۲). در چنین شرایطی، بسیاری از صاحب نظران و محققان بر این باورند که مشارکت روستاییان در نگهداری و حفاظت از منابع طبیعی ضروری است (۳). مناطق روستایی بخش عمده‌ای از جمعیت و عرصه‌های طبیعی کشور را به خود اختصاص داده است و جامعه روستایی نقشی اساسی در حیات اقتصادی اجتماعی کشور ایفا می‌کند. با توجه به اهمیت و جایگاه جامعه روستایی در کشور و مشکلات و چالش‌هایی که این جامعه در فرایند توسعه خود با آن مواجه است، شناخت این مشکلات و برنامه‌ریزی در جهت رفع این مشکلات از اهمیت به سزایی در ایجاد جامعه سالم و ایمن ایفا می‌کند (۴) حفظ محیط زیست بدون مشارکت مردم به ویژه مشارکت روستاییان امکان‌پذیر نیست. بسیاری از اندیشمندان معتقدند ترویج فرهنگ زیست محیطی در هر جامعه‌ای عمدتاً از طریق روستاییان آگاه و معتمد به نفس و توانمند میسر است (۵).

با توجه به گفته‌های بهره‌برداران روستای قلعه تل، و بررسی تحقیقات در این زمینه مهم‌ترین مسئله در مشارکت ضعیف روستاییان، عدم پذیرش نظرات آن‌ها در مسائل مربوط به طرح‌های منابع طبیعی و وجود تصمیمات از بالا به پایین بوده و همچنین عملی نشدن و عده‌های ادارات در طرح‌های مربوط به منابع طبیعی از دیگر مشکلات بهره‌برداران می‌باشد مهم‌تر از همه بیشتر بهره‌برداران این منطقه از سطح پایینی از درآمد برخوردار بوده و از دولت انتظار دارند که از لحاظ مالی نیز حمایت شوند تا آن‌ها نیز در اجرای طرح‌ها مشارکت فعالانه

داشته باشند. در زمان حاضر با اینکه نقش و تأثیر مشارکت مردم در طرح‌ها و برنامه‌های روستایی و تصمیم‌گیری برای پیش‌برد روند توسعه در روستاها کاملاً محرز شده است، اما هنوز در روستاهای دهستان مورد مطالعه، توجهی به نقش و حضور مردم در توسعه روستا نمی‌شود، و مشارکت نتوانسته است جایگاه خود را نزد مردم و متصدیان امور توسعه دهستان پیدا کند. بدیهی است، مشارکت واقعی و کارآمد زمانی اتفاق می‌افتد که در کنار اعتقاد جامعه روستایی به آن، بتواند به صورت نهاد و سازمانی نظام‌مند و دارای هنجار و قانون عمل کند. با توجه به اهمیتی که مشارکت در توسعه روستایی می‌تواند داشته باشد در این میان ریشه‌یابی علل تخریب و نابودی محیط زیست توسط روستاییان، بررسی نیازها و خواسته‌ها و توانمندی‌های آنان، همچنین شناسایی راه‌های جلب مشارکت روستاییان در اجرای طرح‌های حفاظتی و احیایی محیط زیست، از جمله در نظر گرفتن نقش روستاییان در حفظ و احیای محیط زیست باید مورد توجه جدی قرار گیرد. مسأله‌ی اساسی این پژوهش این است که میزان مشارکت روستاییان دهستان قلعه تل شهرستان باغملک در حفظ محیط زیست به چه میزان است؟

در بررسی رابطه بین مشارکت مردم و پیامدهای اجتماعی-اقتصادی، در طرح‌های حبله‌رود (مطالعه موردی استان تهران)، نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می‌دهد که بین متغیر میزان مشارکت مردم در مراحل مختلف طرح حبله رود با متغیرهای افزایش آگاهی از اهداف طرح، میزان پذیرش طرح، ایجاد گروه‌های اجتماعی، افزایش مسئولیت‌پذیری، افزایش درآمد خانواده، افزایش تولید، دستیابی به اعتبارات جدید، افزایش حجم آب استحصالی حفاظت از منابع طبیعی و جلوگیری از سیل و فرسایش خاک رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. ضمن این که بین متغیر میزان مشارکت مردم در مراحل مختلف طرح حبله رود با متغیرهای کاهش مهاجرت از روستا، افزایش امکانات رفاهی، ایجاد همبستگی اجتماعی، دسترسی به نهاده‌های جدید، افزایش فرصت‌های شغلی و افزایش سطح زیرکشت رابطه معنی‌داری مشاهده نشده است.

تیبین ۷۵/۷ درصد از تغییرات میزان مشارکت در طرح های آبخیزداری را داشت (۸).

در پژوهشی تحت عنوان تحلیل عوامل موثر بر مشارکت روستاییان در طرح های حفاظت از منابع طبیعی انجام دادند. نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان داد که عوامل مؤثر بر مشارکت روستاییان در طرح های حفاظت از منابع طبیعی از دیدگاه پانچوگوییان مورد بررسی در چهار عامل آگاهی سازی، اطلاع رسانی، اجتماعی روانشناختی، فرهنگی قانونی و دولتی انگیزشی قرار می گیرند که در مجموع حدود ۶۹/۸۴۳ درصد از کل واریانس مشارکت در طرح های حفاظت از منابع طبیعی را تبیین می کنند (۹).

در پژوهشی تحت عنوان تاثیر انسجام اجتماعی بر میزان مشارکت روستاییان: مطالعه موردی بخش گندمان، شهرستان بروجن انجام دادند. یافته ها نشان می دهند که از لحاظ آماری رابطه مثبت و معنی داری بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی روستاییان وجود دارد (۱۰).

در بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت مردمی در حفظ، احیاء، توسعه و بهره برداری از منابع طبیعی تجدید شونده در استان ایلام بر اساس نتایج تحقیق آرایش و همکاران (۱۳۹۸) مشخص شد که بین متغیرهای عوامل سیاسی قانونی، - اجتماعی فرهنگی، - قابلیت های مروجان منابع طبیعی، برنامه ریزی و ساختار تشکیلات ترویج و نیز متغیرهای اقتصادی و روانشناختی با متغیر میزان مشارکت مردمی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد (۷).

در بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در ساخت و ساز و توسعه برنامه های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سریشه)، یافته های حاصل از این تحقیق نشان می دهد که وضعیت مشارکت اجتماعی روستاییان در ساخت و ساز و توسعه برنامه های روستایی در سطح بالا و نسبتا بالا بود. علاوه بر این، بررسی وضعیت مشارکت اجتماعی روستاییان در ساخت و ساز و توسعه برنامه های روستایی نشان می دهد که این مشارکت اقتصادی در سطح بالا و نسبتا بالا بود. یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل همبستگی نشان داد که بین سطوح مشارکت

نتایج حاصل از تأثیر جمعی (متغیرهای مستقل) مشارکت فکری، مشارکت مالی و است. نتایج حاصل از تأثیر جمعی متغیرهای مستقل مشارکت فکری، مشارکت مالی و مشارکت در کارگاه های آموزشی طرح حبله رود که مراحل مختلفی از میزان مشارکت مردم در طرح حبله رود هستند (بر متغیر وابسته) وضعیت اقتصادی با استفاده از روش گام به گام در از تغییرات متغیر وابسته را تعیین رگرسیون چند متغیره نشان می دهد که متغیرهای مستقل ۰/۲۳ از می کند. در رابطه با وضعیت اجتماعی (متغیر وابسته) متغیر مستقل مشارکت فکری ۰/۱۵ تغییرات متغیر وابسته را تعیین می کند (۶).

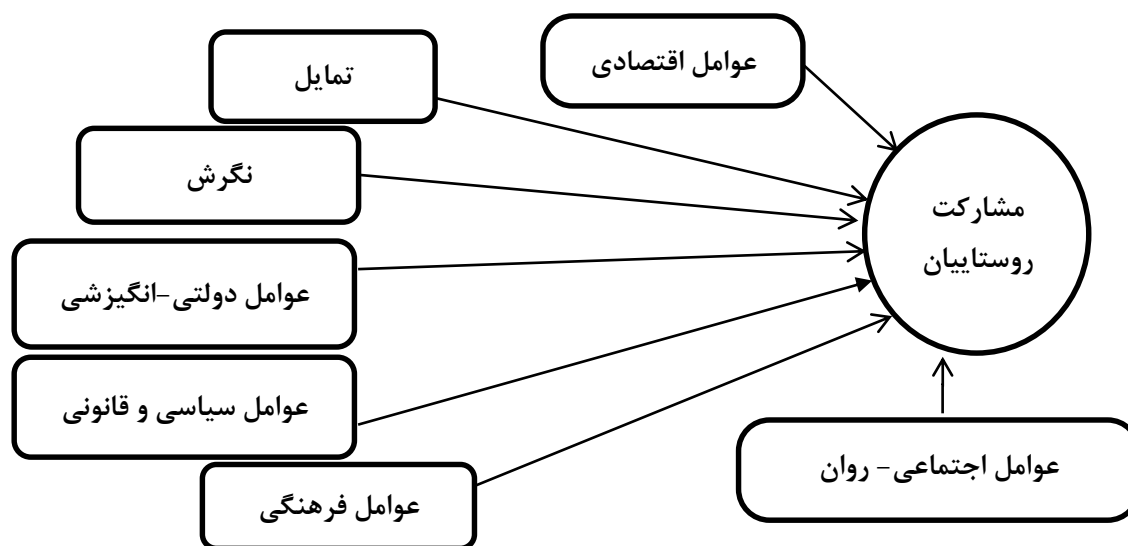
تحقیقی تحت عنوان نقش اولویت بندی عوامل روانشناختی در فرآیند گروه های مشارکت مردمی برای حفظ، احیاء توسعه و استفاده از منابع طبیعی (مطالعه موردی: استان ایلام ایران) انجام شده و نتایج این تحقیق نشان داد که منابع طبیعی از متغیرهای روانشناختی تشویق بهره برداران، میزان تعهد کاربران، اهمیت نیاز مردم به مشارکت بالاترین اولویت برای مشارکت مردم در برنامه های حفظ، بازیابی و توسعه منابع طبیعی مورد بهره برداری شده است. بهره برداران، در حالی که بالاترین اولویت در مشارکت مردم برای اعتقاد واقعی به مشارکت متغیرهای روانشناختی، استفاده از مزایای دانش از امتیازات این پروژه های منابع طبیعی و نگرش مثبت به کار گروهی در حالی که میزان متغیر با تعدات بهره برداران دارای پایین ترین اولویت می باشد (۷).

در تحقیقی تحت عنوان عوامل فردی و اجتماعی مؤثر بر مشارکت روستاییان حوزه آبخیز زر چشمه هونجان در طرح های آبخیزداری، نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون نشان می دهد که بین متغیرهای سن، میزان منزلت اجتماعی، میزان مشارکت اجتماعی، میزان نگرش نسبت به مشارکت، میزان نوگرایی، میزان اعتماد به افراد تمایل به انجام کارهای جمعی با متغیر میزان مشارکت روستاییان در طرح های آبخیزداری رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. در آزمون رگرسیون چندگانه خطی متغیرهای سن، میزان مشارکت روستاییان، میزان نگرش نسبت به مشارکت، میزان نوگرایی، میزان اعتماد به افراد مختلف و میزان تمایل برای مشارکت در انجام کارهای جمعی توانایی

در پژوهشی تحت عنوان عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در برنامه‌های توسعه در رودخانه دولتی در نیجریه: کلیدی برای رفع محرومیت اجتماعی، یافته‌های این پژوهش نشان داد که ضریب‌های برای سن، سطح تحصیلات، تماس با توسعه، وضعیت اشتغال، اندازه خانواده و وضعیت اجتماعی و اقتصادی، در معنی- دار بود، در حالی که ضرایب اجتماعی، عضویت در سازمان و فرقه‌های مذهبی معنادار بوده است (۱۲). بر این اساس، چارچوب نظری تحقیق در قالب شکل ۱ برای این پژوهش ارائه می‌گردد.

اجتماعی روستاییان و افراد به اشتراک‌گذاری آب، درآمد فعالیت- های کشاورزی، انگیزه روستاییان به مشارکت، انسجام اجتماعی و اعتماد به نفس ارتباط وجود دارد. نمایش نتایج از تجزیه و تحلیل مقایسه میانگین نشان داد که بین مشارکت اعتماد به نفس و رضایت کارشناسان رابطه وجود دارد. سطح اجتماعی روستاییان رابطه بیشتری با سطح تحصیلات دانشگاهی وجود دارد. علاوه بر این تفاوت معنی‌داری بین روستاییان مشارکت‌های اقتصادی در سطوح مختلف تحصیلات وجود دارد (۱۱).

عوامل مؤثر بر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست

شکل ۱- چارچوب نظری تحقیق

Figure 1. The theoretical framework of the research

روش بررسی

استفاده از آزمون آلفای کرونباخ تأیید می‌گردد که در جدول ۱ آورده شده است، همچنین توصیف و تجزیه و تحلیل داده‌ها در محیط نرم‌افزار SPSS20 انجام می‌شود. پس از تعیین جامعه و شناخت منطقه مورد مطالعه، با انجام یک مطالعه راهنما و تکمیل ۳۰ پرسشنامه در شهرستان دهستان ابوالعباس شهرستان باغملک و تحلیل نتایج آن، اصلاحات لازم در ابزار سنجش به عمل آید. جدول ۱ متغیرها، تعداد گویه برای سنجش هر متغیر و ضرایب آلفای کرونباخ را نشان می‌دهد. تمامی متغیرهای ذکر شده در جدول ۱ با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای شامل «

پژوهش حاضر از نظر هدف، پژوهشی کاربردی است. روش تحقیق در این پژوهش، پیمایشی و به لحاظ آماری از نوع پژوهش‌های (توصیفی- همبستگی) است. جامعه‌ی آماری مطالعه در سال ۱۳۹۴، خانوارهای مقیم در روستاهای دهستان قلعه تل به تعداد ۹ روستا و جمعیت ۷۵۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه‌ی آماری این پژوهش بعد از انجام پابلوت و با استفاده از جدول مورگان، به تعداد ۲۵۴ نفر برآورد شد که به روش کاملاً تصادفی انتخاب خواهند شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق «پرسشنامه» است که توسط محقق طرح خواهد شد و روایی ظاهری و فنی آن براساس نظر متخصصان و صاحب‌نظران مربوطه و اعتبار آن با

کاملاً موافقم»، « موافقم»، « نظری ندارم»، « مخالفم» و « کاملاً مخالفم» مورد سنجش قرار گرفتند.

جدول ۱- مقادیر ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق

Table 1. Cronbach's alpha for research variables

ضریب آلفا	تعداد گویه‌ها	متغیر
۰/۷۸	۸	مشارکت
۰/۸۰	۸	اجتماعی-روان‌شناختی
۰/۷۹	۶	فرهنگی-قانونی
۰/۷۶	۶	دولتی، انگیزشی
۰/۸۸	۲۱	چالش‌ها
۰/۸۱	۱۲	راهکارها
۰/۷۶	۴	عوامل سیاسی و قانونی
۰/۷۴	۴	عوامل اقتصادی
۰/۸۱	۵	برنامه‌های ترویج منابع طبیعی
۰/۷۸	۶	تمایل
۰/۸۱	۸	نگرش

یافته‌ها

به منظور مقایسه میانگین مشارکت روستاییان دو گروه از آزمون T استفاده شد، نتایج نشان داد میزان مشارکت روستاییان از حفاظت از محیط زیست بین دو گروه (نظرات مردان و زنان) متفاوت بوده و دارای اختلاف معنی‌داری می‌باشد (جدول ۲). به عبارت دیگر مردان در حفاظت از محیط زیست مشارکت بیشتری از زنان دارند.

براساس نتایج حاصل از بررسی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای، اکثر جنس پاسخگویان ۱۶۰ نفر مرد، متأهل، و دارای میانگین سن ۳۷/۲۴ سال، و میانگین تعداد اعضاء خانوار ۵/۴۵ نفر، و دارای سطح تحصیلات دیپلم بودند.

مقایسه میانگین میزان مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست

جدول ۲- مقایسه میانگین میزان مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست

Table 2. Comparing the average level of rurals' participation in environmental protection

متغیر	میانگین مشارکت	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی
مردان	۳۴/۱۸	۳/۵۹	-۲/۹۹**	۰/۰۰۳
زنان	۳۲/۵۴	۴/۴۸		

همبستگی بین متغیرهای تحقیق

می‌باشد. از طرفی متغیر عوامل دولتی-انگیزشی نسبت به مشارکت روستاییان رابطه مثبت و معنی‌داری با متغیرهای عوامل اجتماعی-روان‌شناختی ($r=0/54$) و عوامل فرهنگی-قانونی ($r=0/51$) دارد. آزمون همبستگی هم چنین نشان داد،

به منظور بررسی رابطه بین متغیرهای تحقیق از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید. همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد، متغیر فرهنگی-قانونی دارای رابطه مثبت و معنی‌داری با متغیر اجتماعی-روان‌شناختی ($r=0/58$)

معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/47$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/40$)، عوامل دولتی- انگیزشی ($r=0/43$)، چالش‌ها ($r=0/35$)، راهکارها ($r=0/55$)، عوامل سیاسی و قانونی ($r=0/47$) و عوامل اقتصادی ($r=0/39$) دارد. و آزمون همبستگی هم چنین نشان داد، تمایل روستاییان نسبت به مشارکت رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/39$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/45$)، عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/44$)، چالش‌ها ($r=0/30$)، راهکارها ($r=0/52$)، عوامل سیاسی و قانونی ($r=0/52$)، عوامل اقتصادی ($r=0/50$) و برنامه های ترویجی ($r=0/49$) دارد. و از طرفی نگرش روستاییان نسبت به مشارکت رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/51$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/48$)، عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/41$)، چالش‌ها ($r=0/43$)، راهکارها ($r=0/44$)، عوامل سیاسی و قانونی ($r=0/46$)، عوامل اقتصادی ($r=0/43$)، برنامه های ترویجی ($r=0/49$) و تمایل ($r=0/47$) دارد. و در نهایت آزمون همبستگی هم چنین نشان داد، مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/54$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/55$)، عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/54$)، چالش‌ها ($r=0/34$)، راهکارها ($r=0/50$)، عوامل سیاسی و قانونی ($r=0/46$)، عوامل اقتصادی ($r=0/36$)، برنامه های ترویجی ($r=0/43$)، تمایل ($r=0/56$) و نگرش ($r=0/50$) دارد.

متغیر چالش‌های جلب مشارکت روستاییان نسبت به مشارکت در حفاظت از محیط زیست دارای رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/34$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/37$) و عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/38$) دارد. از طرفی متغیر راهکارها جلب مشارکت روستاییان نسبت به مشارکت در حفاظت از محیط زیست رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/53$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/46$)، عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/51$) و چالش‌های مشارکت روستاییان ($r=0/43$) دارد. هم چنین متغیر راهکارهای جلب مشارکت نسبت به حفاظت از محیط زیست دارای رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای مشارکت ($r=0/50$)، اجتماعی- روان شناختی ($r=0/53$)، فرهنگی- قانونی ($r=0/46$)، دولتی-انگیزشی ($r=0/50$) و سیاسی و قانونی ($r=0/43$) دارد. از طرفی همان طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، عوامل سیاسی و قانونی رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/43$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/44$)، عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/41$)، چالش‌ها ($r=0/32$) و راهکارها ($r=0/54$) دارد. آزمون همبستگی هم چنین نشان داد، متغیر عوامل اقتصادی دارای رابطه مثبت و معنی داری با متغیرهای عوامل اجتماعی- روان شناختی ($r=0/44$)، عوامل فرهنگی- قانونی ($r=0/43$)، عوامل دولتی-انگیزشی ($r=0/40$)، چالش‌ها ($r=0/51$)، راهکارها ($r=0/52$) و عوامل سیاسی و قانونی ($r=0/46$) دارد. از طرفی متغیر برنامه های ترویج نسبت به مشارکت رابطه مثبت و

جدول ۳- مقدار r بین متغیرهای تحقیق

Table 3. r value between research variables

X ₁₁	X ₁₀	X ₉	X ₈	X ₇	X ₆	X ₅	X ₄	X ₃	X ₂	X ₁	متغیرها
										۱	عوامل اجتماعی- روان شناختی
									۱	۰/۵۸**	عوامل فرهنگی و قانونی
								۱	۰/۵۱**	۰/۵۴**	عوامل دولتی-انگیزشی
							۱	۰/۳۸**	۰/۳۷**	۰/۳۴**	چالش‌ها
						۱	۰/۴۳**	۰/۵۱**	۰/۴۶**	۰/۵۳**	راهکارها
					۱	۰/۵۴**	۰/۳۲**	۰/۴۱**	۰/۴۴**	۰/۴۳**	عوامل سیاسی و قانونی

				۱	۰/۴۶**	۰/۵۲**	۰/۵۱**	۰/۴۰**	۰/۳۹**	۰/۴۴**	عوامل اقتصادی
			۱	۰/۳۹**	۰/۴۷**	۰/۵۵**	۰/۳۵**	۰/۴۳**	۰/۴۰**	۰/۴۷**	برنامه های ترویج
		۱	۰/۴۹**	۰/۵۰**	۰/۵۲**	۰/۵۲**	۰/۳۰**	۰/۴۴**	۰/۴۵**	۰/۳۹**	تمایل
	۱	۰/۴۷**	۰/۴۹**	۰/۴۳**	۰/۴۶**	۰/۴۴**	۰/۴۳**	۰/۴۱**	۰/۴۸**	۰/۵۱**	نگرش
۱	۰/۵۰	۰/۵۶**	۰/۴۳	۰/۳۶	۰/۴۶	۰/۵۰**	۰/۳۴**	۰/۵۴	۰/۵۵	۰/۵۴**	مشارکت

در سطح ۱ درصد معنی داری است.

X1 = اجتماعی- روان شناختی ، X2 = فرهنگی- قانونی ، X3 = دولتی-انگیزشی ، X4 = چالش‌ها ، X5 = راهکارها ، X6 = سیاسی و قانونی ، X7 = اقتصادی ، X8 = برنامه های ترویج منابع طبیعی ، X9 = تمایل ، X10 = نگرش و X11 = مشارکت

تحلیل رگرسیون خطی متغیرهای عوامل موثر بر مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست به روش گام به گام (چارچوب نظری تحقیق)

به منظور بررسی تعیین اثرات متغیرهای عوامل موثر بر مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست و پیش‌بینی میزان تغییرات هر متغیر از رگرسیون خطی به روش گام به گام استفاده شد. در این تحقیق متغیرهای مستقل شامل مشارکت، اجتماعی- روان شناختی، فرهنگی- قانونی، دولتی-انگیزشی، چالش‌ها، راهکارها، سیاسی و قانونی، اقتصادی، برنامه‌های ترویج منابع طبیعی، تمایل و نگرش می‌باشند. همانگونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، متغیرهای مشارکت، اجتماعی- روان شناختی، فرهنگی- قانونی، دولتی-انگیزشی، چالش‌ها، راهکارها، سیاسی و قانونی، اقتصادی، برنامه‌های ترویج منابع طبیعی، تمایل و نگرش به ترتیب وارد معادله رگرسیون شدند. میزان F نشان می‌دهد، تأثیر متغیرها بر مشارکت معنی‌دار شده است (۱/۰۰۰۱/ = Sig. = ۴۵/۶۱/F). این متغیرها در کل حدود ۰/۴۸ درصد از تغییرات مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست

را توضیح می‌دهد. به عبارت دیگر، چالش‌ها، تمایل، دولتی- انگیزشی و اجتماعی- روان شناختی قادر به تبیین بخشی از تغییرات مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست می‌باشند. مقدار β به دست آمده در جدول ۴ نشان می‌دهد، افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر چالش‌ها، سبب افزایش ۰/۲۲ در انحراف استاندارد متغیر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست می‌شود. افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر تمایل، سبب افزایش ۰/۲۷ در انحراف استاندارد متغیر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست شده می‌شود. افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر دولتی-انگیزشی، سبب افزایش ۰/۱۹ در انحراف استاندارد متغیر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست می‌شود. افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اجتماعی- روان شناختی ، سبب افزایش ۰/۲۰ در انحراف استاندارد متغیر مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست می‌شود براساس جدول ۴ با توجه به معنی‌دار بودن T در مورد متغیرهای مذکور، تأثیر این متغیرها در توضیح مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست معنی‌دار می‌باشد.

+ (۰/۱۸) عوامل اجتماعی- روان شناختی + (۰/۲۴) عوامل دولتی- انگیزشی = مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست

$$= ۷/۰۹ + (۰/۳۱) چالش‌ها + (۰/۳۲) تمایل$$

جدول ۴- تحلیل رگرسیون خطی متغیرهای عوامل موثر بر مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست به روش گام به گام (چارچوب نظری تحقیق)

Table 4. Linear regression analysis of variables affecting rurals' participation in environmental protection by step-by-step method (research theoretical framework)

متغیرها	B	SEB	β	Sig.T
چالش‌ها	۰/۳۱	۰/۰۹	۰/۲۲	۰/۰۰۰۲
تمایل	۰/۳۲	۰/۰۷	۰/۲۷	۰/۰۰۰۱
عوامل دولتی-انگیزشی	۰/۲۴	۰/۰۷	۰/۱۹	۰/۰۰۰۲
عوامل اجتماعی- روان شناختی	۰/۱۸	۰/۰۶	۰/۲۰	۰/۰۰۰۳
F=۴۵/۶۱		Sig. =۰/۰۰۰۱		Constant=۷/۰۹
متغیرها	Multiple	R ²	R ² Adjust	R ² Change
چالش‌ها	۰/۵۶	۰/۳۱	۰/۳۱	۰/۳۱
تمایل	۰/۶۴	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۰۹
عوامل دولتی-انگیزشی	۰/۶۸	۰/۴۶	۰/۴۵	۰/۰۴
عوامل اجتماعی- روان شناختی	۰/۷۰	۰/۴۸	۰/۴۷	۰/۰۲

بحث و نتیجه گیری

دیگر هماهنگی دارد. از طرف دیگر نتایج رگرسیون نشان داد، چهار متغیر چالش‌ها، تمایل، عوامل دولتی-انگیزشی و عوامل اجتماعی- روان شناختی در مجموع ۰/۴۸ درصد مشارکت روستاییان نسبت به حفاظت از محیط زیست را پیش بینی کنند. این یافته‌ها تا حدودی با یافته‌های (۹) در حوزه تحقیقاتی دیگر هماهنگی دارد. از آنجا که تمایل عامل موثری بر مشارکت روستاییان می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد در برگزاری دوره‌های آموزشی تاکید بیشتری بر مشارکت روستاییان صورت گیرد. تاکید بیشتر شرکت در کلاس‌های آموزشی مرتبط با محیط زیست، گزارش اخبار مربوط به تخریب محیط زیست و صحبت در مورد اهمیت محیط زیست برای دوستان و آشنایان تمایل داشته باشند. عوامل دولتی-انگیزشی، برای مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست پیشنهاد می‌شود، حمایت لازم مالی و غیرمالی دولت از مردم و تشکل‌های مردمی که در راستای حفظ محیط زیست فعالیت دارند؛ عزم و تلاش در تدوین قوانین و مقررات مناسب برای حمایت از ایجاد نهادها و گروه‌های جامعه محلی مانند سازمان‌های غیر دولتی و تعاونی‌های زیست

منابع طبیعی هر جامعه ثروت آن جامعه است که فقط به نسل حاضر تعلق ندارد بلکه میراثی است که باید برای نسل آینده باقی بماند. اما امروزه با توجه به رشد سریع جمعیت و نیازهای غذایی فراوان باید رهیافتی مناسب جهت حفظ و ارتقای محیط زیست در نظر داشته باشیم. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که افراد پاسخ دهنده جوان بودند و اما از نظر سطح تحصیلات بیشتر دیپلم بودند. آزمون همبستگی بین متغیرهای تحقیق رابطه مثبت و معنی داری در سطح ۰/۱ درصد وجود دارد و بالاترین همبستگی در بین متغیر تحقیق عوامل فرهنگی و قانونی ۰/۵۸ را شامل می‌شود. به عبارت دیگر مشارکت روستاییان در حفاظت از محیط زیست در تقویت باور و اعتقاد روستاییان، بهبود توانایی و مهارت ارتباطاتی دست اندرکاران طرح‌های حفاظت از محیط زیست، برخورد قانونی با خاطیان و تخریب کنندگان منابع طبیعی در سطح منطقه ایجاد و تقویت تشکل‌های خودجوش و مردمی در سطح منطقه برای فعالیت در حوزه حفاظت از محیط زیست در روستا موثر بوده است. و این یافته‌ها با یافته‌های تحقیقات ۱۲-۶ در حوزه‌های تحقیقاتی

Relationship between People's Participation and Socio-Economic Consequences in Hableh River Project (Case Study of Tehran Province). Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research. Volume 2-41. number 4. Pp. 557-564. (In Persian)

7. Arayesh, B., Farajallah Hosseini, J. 1389. Regression analysis of factors affecting people's participation in the conservation, rehabilitation, development and utilization of renewable natural resources from the perspective of natural resources experts in Ilam province. Journal of Agricultural Economics and Development (Agricultural Science and Technology), Volume 24, Number 1, pp. 49-58. (In Persian)
8. Baghaei, M., Chizari, M., Pezeshki Rad, G & Feali, S. 1387. Individual and social factors affecting the participation of villagers in Zarcheshmeh Hunjan watershed in watershed management projects. Iranian Agricultural Extension and Education Sciences. Volume 4. Number 1. (In Persian)
9. Eshaghi, R., Hejazi, Y., Shiri, N., Ghadimi, A. 1392. Analysis of factors affecting the participation of villagers in natural resource protection projects. Iranian Agricultural Economics and Development Research. Volume 44. Number 3. Pp. 463-471. (In Persian)
10. Esfahani, Z., Khademi, H., Sedighi, R., Tazeh, M. 1388. The effect of social cohesion on the participation of villagers: A case study of wheat sector, Borujen city. Quarterly Journal of Rural and Development. Year 12. No. 1. Pp. 147-167. (In Persian)
11. Najafi. S. Roosta. K. Hosseini. M. Bameri. M. N. (2014). Investigation of

محیطی؛ عوامل اجتماعی- روان شناختی، پیشنهاد می‌گردد
مجریان طرح در خصوص ایجاد مشارکت گروه های اجتماعی در
منطقه برای همکاری و مشارکت بیشتر روستاییان در طرح
اقدامات لازم را در نظر گیرند.

References

1. Krywkow, J. & Hare, M. (2008). Participatory process management. *Proceedings of the First International Congress on Environmental Modeling and Software, EMSs*, pp. 888- 899
2. Shaeri, A & Sadi, H. (2003). Practical tips and extension participation in natural resources. *Tehran, publishing Pooneh*. (In Persian)
3. Fakoya, E. O., Agbonlahor, M. U., & Dipeolu, A. O. (2007). Attitude of Women Farmers towards sustainable land Management practices in South Western Nigeria. *World journal of Agricultural sciences*, 3(4), 536-542. (In Persian)
4. Bazkhaneei, A., Bahrami, H. 1392. Optimal analysis and function of promoting environmental health with the participation of the people of Ashraf Dareh village, Raz and Jorjlan cities. *International Journal of Experiences and Optimal Functions of the Primary Health Care System*. 10: 1. Pp. 1-6. (In Persian)
5. Basak Harooni, G., Khosravipour, B., Talaei, A. 1391. Rural women focus on sustainable development of natural resources and environmental protection. The first national conference on agriculture in difficult environmental conditions, Islamic Azad University, Ramhormoz Branch. (In Persian)
6. Mirdamadi, M., Alizadeh Fard, M., Alimoradian, P. 1389. Investigating the

12. Anyoha, N. O. (2011). Factors Influencing Rural Women's Participation in Development Programmes in Rivers State Nigeria: Key for Social Exclusion Elimination. *Journal of Community Mobilization and Sustainable Development*, 6(1), 31-36. (In Persian)
- factors affecting villagers' social and economic participation in rural construction and development programs (Case study: Sarbishe city). *Agriculture Science Developments*. VOL (3), NO (9), PP. 296-301. (In Persian)